

שנה כמו שכתוב בעבודה זרה (ט). ומלכות פרס נמשך מלכותה עד דאתי משיח כמו שכתוב בריש עבודה זרה ומלכות אדום כנגד כולן ולהכי חשיב להו כאן כסדר הזה.

והחסידה והאנפה למינה והדוכיפת והעטלף (פרק י"ד פסוק י"ח)

למה בפרשת שמיני כתיב ואת החסידה האנפה מנאם כאחת וכאן לא?

וביאר בספר טעמא דקרא על פי גמרא חולין (ס"ג). דשניהן מין דיה אלא דהחסידה היא דיה לבנה והאנפה היא רגזנית והנה בפרשת שמיני לא מנה כלל את הדיה (עי בחולין שם ס"ג): ולכן כללם יחד דשניהן הוא הדיה וזה כולל גם הדיה הפשוטה וכללה בלמינה אבל כאן שמנה הדיה לעצמה פרטם לשנים ששניהן מינים אחרים של דיה.

ואכלת לפני ה' אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרתך בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים (פרק י"ד פסוק כ"ג)

מדוע נאמר ענין זה של "למען תלמד ליראה" דווקא באכילת מעשר שני הרי גם קדשים קלים נאכלים בירושלים ושם לא מצינו ענין זה של "למען תלמד ליראה"?

וביאר בספר מקדש מרדכי שבמצווה זו של הבאת מעשר שני לירושלים קדמה עבודת האדמה "שמאמין בחי העולמים וזורע" וכפי שדרשו על הפסוק "והיה אמונת עתיך" אמונת זה סדר זרעים ואמונה זו היא אשר ליוותה אותו למן שעת הזריעה ועד לאכילת מעשר שני ולכן באכילת מעשר שני בירושלים נאמר "למען תלמד ליראה את ה' אלקיך".

כי פתח תפתח את ירך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו (פרק ט"ו פסוק ח')

למה בציווי של "פתח תפתח" אין הגבלה בחיוב ואילו בציווי של "העבט תעביטנו" מגבילה התורה את החיוב ואומרת "די מחסורו אשר יחסר לו"?

וביאר המשך חכמה שהלשון מדוייקת לפי דברי הגמרא (ב"ב ט). "בודקין לכסות ואין בודקין למזונות" ולכן אם אתה נותן לו לצורך מזונותיו אז "פתוח תפתח את ירך" מיד בלי לבדוק אבל אם אתה מבקש לתת לו "די מחסורו אשר יחסר לו" אז תחקור ותשאל אם יש לו בבית דבר מה "והעבט תעביטנו" ותתן לו בהלוואה תמורת העבוט.

ועשית חג שבועות לה' אלקיך מסת נדבת ירך אשר תתן כאשר יברכך ה' אלקיך וכו' וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החקים האלה (פרק ט"ז פסוקים י"ב-י"ג)

למה כתיב בפסוק זה גבי שבועות "וזכרת כי עבד היית במצרים"?

וביאר בספר טעמא דקרא שהנה גבי פסח עיקרו זכר ליציאת מצרים וגם בסוכות כתיב בפרשת אמור "כי בסוכות הושבתי וכו' בהוציא אותם מארץ מצרים" אבל בשבועות לא נזכר שהוא זכר ליציאת מצרים שהרי הוא למנין העומר ולכן כתיב כאן וזכרת וגו' שגם הוא זכר ליציאת מצרים.

העלון נתרם

להצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם

ולרפו"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י והרב חיים בן שרה בתושח"י

והילד שמואל בן צביה בתושח"י והרב אברהם בן שרל בתושח"י

ולע"נ רבינו מרן שר התורה רשכבה"ג ר' שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי

זצוק"ל נלב"ע ביום שושן פורים תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

והרב בנימין בן ר' שלמה זלמן אפרים מצגר זצוק"ל נלב"ע ח' אב תשע"ט

ורעייתו מרת לאה בת ר' שאול מצגר ע"ה נלב"ע כ"ד אדר א' תשע"ט (שנפטרו ללא זרע)

ניתן לקבל את העלון במיל: 4157546@gmail.com

אפשר לבקש גם בפלאפון אבל רק בין הסדרים **0534157546**

ניתן להוריד את העלון באתר דרוש, ביום חמישי. הדרכה: נכנסים לדרשו ובחרים הורדת עלונים, לחפש עלון בשם פנינים נפלאים, (לעלון קוראים פניני הפרשה – פנינים נפלאים).

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת ראה-ראש חודש

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 252

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה (פרק י"א פסוק כ"ו)

למה פתח הכתוב בלשון יחיד ראה וסיים בלשון רבים לפניכם?

וביאר רבי משה פיינשטיין שרמז הוא לאדם שקבלת השכר בעולם הזה תלויה במצב הדור ולפעמים אף שהאדם ראוי לשכר אין הדור ראוי ועל כן לא יקבל שכרו כאן בעולם כמו שאמרו חז"ל על הפסוק "ואספת דגנך" שמדובר ב"אין עושים רצונו של מקום" וזאת על אף שפסוק זה נאמר בפרשת "והיה אם שמוע תשמעון" מכל מקום אם מצב הדור הוא שאין עושים רצונו של מקום אז גם היחיד אינו זוכה לשכרו בעולם הזה ועל כן תלתה התורה את מתן השכר של היחיד את הברכה והקללה ב"לפניכם" בזכות הרבים.

שם:

למה אמר "ראה" בלשון יחיד "ולפניכם" בלשון רבים?

וביאר רבינו בחיי כי משה ידבר עם הכל עם היחידים ועם ההמון ולפי שהברכה והקללה נאצלין משתי מדות שבהן נברא העולם והן מידת הדין ומידת רחמים שאין ענינם נגלה רק ליחידים המשכילים ולכך אמר ראה מלשון יחיד והוא ראהו בעין השכל כענין (קהלת א) ולבי ראה הרבה חכמה ודעת ולפי שהברכה והקללה הם זרוז להמון בקיום המצות והפחדה בעברם עליהם ולכך דבר עם ההמון ואמר לפניכם וכן אמר במקום אחר ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים והזכיר ראה מלשון יחיד כנגד החוקים שאין טעמן נודע רק ליחידים והזכיר אתכם בלשון רבים כי הת' בחקותי' והמשפטים לרבים נתנה.

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום (פרק י"א פסוק כ"ז)

למה לא נאמר בפסוק "אם" תשמעון אלא כתוב "אשר" תשמעון?

וביאר המהרי"ל דיסקין שבא ללמדנו שהברכות עצמן הן שייסיעו לאדם לעבודת הבורא לקיים את התורה ומצוותיה.

ועוד ביאר העמק דבר שאין אפשרות לקיים מצוות בלי שתקדם לכך ברכת ה' כמו שאמרו חז"ל במדרש "מי עשה לי ציצית עד שלא נתתי לו טלית" כי הרי ללא ברכת ה' הנותן לאדם טלית אין אפשרות לקיים מצות ציצית ואמנם הזהיר במצוות ציצית זוכה לטלית נאה אך גם הטלית הראשונה אף היא מתת אלקים וכן כל כיוצא בזה כמו שנאמר באיוב (מא ג) "מי הקדימני ואשלם" ונמצא שהקב"ה מסייע תחילה כדי שנוכל לקיים המצוות ואחר כך אם שומעים את דבר ה' הרי הקב"ה מוסיף שכר ואם כן הקב"ה נותן "את הברכה" למען "אשר תשמעון".

את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום, והקללה אם לא

תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים

אחרים אשר לא ידעתם (פרק י"א פסוקים כ"ז-כ"ח)

מדוע שינה הכתוב וכתב בקללה "אם לא תשמעון"?

וביאר האור החיים כי המונע עצמו משמיעת התורה "אם לא תשמעון" זו עצמה הקללה וגורמת היא להסירו מכללות דרך החיים כמו שממשיכה התורה ואומרת "וסרתם מן הדרך" וכתוצאה מכך הוא חוצב לו בארות נשברים "ללכת אחרי אלהים אחרים".

ועוד ביאר השפת אמת שבא ללמדנו כי הקללה זה כוח הרע בבריאה ונוצר רק על ידי מעשי האדם בעת חטאו ולכן כל המציאות הקללה היא "אם לא תשמעו".

והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם (פרק י"א פסוקים כ"ח)
 כתוב ברש"י ד"ה "מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת" הא למדת, שכל העובד עבודת אלילים, הרי הוא סר מכל הדרך שנצטוו ישראל, מכאן אמרו, כל המודה בעבודת אלילים ככופר בכל התורה כולה.

דברי רש"י טעונים ביאור וכי מה חידוש יש בדבר הרי פשיטא שהעובד עבודת כוכבים מנתק עצמו מתורת ישראל, ומה צריך לימוד על זה?

וביאר הגרי"ז שהתורה דיברה על עובדי עבודה זרה "בשיתוף" והיינו ביחד עם קיום כל המצוות מאמינים הם גם בעבודה זרה וכאילו יש עוד כוחות בבריאה מלבד הקב"ה וזהו עונו של הנביא השקר המתנבא בשם ה' לעבודה זרה וזה גם היה חטאם של ישראל בעגל לפי ביאור הראשונים שבוודאי לא כפרו בהקב"ה אלא האמינו שיש עוד כוחות בבריאה ורצונו וכבודו יתברך חלילה שיעבדו גם להם ועל עוון זה סיים הרמב"ם בפ"א מהלכות עבודת כוכבים "וזה עיקרה של עבודה זרה ועל כן ביאר רש"י כי "המודה בעבודת כוכבים" גם אם הוא עושה זאת "בשיתוף" הרי זה "ככופר בכל התורה כולה" גם אם מקיים הוא את כל המצוות הרי הוא סר מן הדרך אשר ציווה ה'.

כי אתם עברים את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר ה' אלקיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה (פרק י"א פסוק ל"א)
 כתוב ברש"י ד"ה "כי אתם עוברים את הירדן" נסים של ירדן יהיו סימן בידכם שתבואו ותירשו את הארץ.

כיצד יהיו ניסי הירדן סימן שעתידים הם לירש את הארץ?
 וביאר החתם סופר שהגמרא חולין (ז.ז) מספרת על רבי פנחס בן יאיר שהלך לפדיון שבויים וכאשר הגיע לנהר גינאי אמר "גינאי חלוק לי מימין ואעבור בך", השיב לו הנהר "אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני, אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה, ואני ודאי עושה" הרי שאם רבי פנחס בן יאיר היה "ודאי עושה" היה הנהר נחלק לו, ומכאן שכאשר נבקע הירדן לבני ישראל היתה זו ראייה שהולכים הם בודאי לעשות רצון קונם ולרשת את הארץ ולא יגרם החטא למנוע ירושת הארץ כי הרי היה זה "ספק עושה" ולא היה הירדן נבקע ואם כן שפיר ביאר רש"י כי "נסים של הירדן יהיו סימן בידכם שתבואו ותירשו את הארץ".

והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובלרות בקרכם וצאנכם (פרק י"ב פסוק ו')

מה ענין מעשרות לבית המקדש?
 וביאר בספר טעמא דקרא שכאן רמז למה שכתוב בירושלמי סוף מעשר שני בשם ריב"ל בראשונה היה מעשר נעשה לג' חלקים שליש למכירי כהונה ולויה ושליש לאוצר ושליש לעניים ולחברים שהיו בירושלים, ונראה דכל זה היה בבית המקדש וכדכתיב במלאכי (ג י) שהביאו את כל המעשר לבית האוצר והיה טרף בבית ומשמע שהביאו את כל המעשר לבית המקדש וכן כתיב בנחמיה (י ל"ט) שיביאו המעשר לבית אלקינו לבית האוצר, וכן כתיב בדברי הימים (ב ל"א) שהביאו את כל המעשר בלשכות בית ה'.

ועברתם את הירדן וישבתם בארץ אשר ה' אלקיכם מנחיל אתכם והניח לכם מכל איביכם מסביב וישבתם בטח (פרק י"ב פסוק י')

הלא דבר פשוט הוא שכיון ש"הניח לכם מכל אויביכם מסביב" ודאי הוא שתשבו בטח? וביאר התפארת יהונתן שאף על פי שיש שלום בין ישראל לאומות פעמים שאין שלום בישראל בין אדם לחבירו ושונאים זה את זה בלב ועל כן מבטיח הכתוב "ועברתם את הירדן" ושוב לא יהיה לכם לב רגז שהרי על הפסוק "ונתן ה' לך לב רגז" אמרו רבותינו כי בבבל נאמר ובשעה

שעוברים את הירדן שוב אין לב רגז ומעתה "והניח לכם מכל איביכם מסביב" והיינו מאומות העולם "וישבתם בטח" שיהיה שלום ביניכם בין אדם לחברו.

השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני (פרק י"ב פסוק ל')

מובא בספר אדרת אליהו שנאמר ג' פעמים בתורה לשון "איכה" מה שישראל אומרים א' בפרשת עקב שנאמר "כי תאמר בלבבך וכו' איכה אוכל להורישם", ב' "כאן איכה יעבדו הגוים", ג' בפרשת שפטים "וכי תאמר בלבבך איכה נדע את הדבר" וכנגד זה אמר בקניות ג' פעמים "איכה" על שעברו אותו ג' "איכה" שבתורה.

את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תסוף עליו ולא תגרע ממנו (פרק י"ג פסוק א')

לכאורה ציווי זה נכפל מאחר שכבר נאמר בפרשת ואתחנן (ד ב) "לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו?"

וביאר הגר"א שכאן מדובר בשני ציוויים חלוקים, בפרשת ואתחנן אסרת התורה להוסיף או לגרוע מצוה ממין התרי"ג מצוות אך כאן כוונת הכתוב לאסור הוספה או גירעון במצווה עצמה כגון ג' או ה' כנפות בציצית וכדומה שנאמר "כי את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם" את המצווה עצמה עליכם לקיים כצורתה כפי שנצטוויתם "לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו".

הכה תכה את ישיבי העיר ההוא לפי חרב החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב (פרק י"ג פסוק ט"ז)

יש לעיין אם דין עיר הנדחת נוהג גם בעבר הירדן?
 וביאר בספר טעמא דקרא שיש להביא ראייה מיהושע (כ"ב) שביקשו בני ישראל לעלות על בני גד ובני ראובן לשחת הארץ וכתב הרלב"ג שדנום כדין עיר הנדחת שחשדום שרוצים לעבוד עבודה זרה ולכן רצו לשחת כל הארץ כדין עיר הנדחת, ומוכח דגם בעבר הירדן נוהג דין עיר הנדחת ואף על פי שיש לדחות מעין עיר הנדחת ולא ממש מכל מקום פשטות הדברים מראה שדין עיר הנדחת ומוכח שנוהג בעבר הירדן.

לא תאכל כל תועבה (פרק י"ד פסוק ג')

למה נסמכה פרשת מאכלות אסורות לדיני מסית ומדיח ודין עיר הנידחת?
 וביאר רבי חיים מצאנז שבעוונותינו הרבים יצא כמעט מן הדת כמה קהילות בארץ לועז על ידי השוחטים ובודקים הקלים שאכלו ונתפטמו בטרופות וגברו עליהם דעות זרות עד שפקדו ונאבדו מתוך קהל קדוש ועל כן אחר שהזהירה התורה ממסית ומדיח והתריעה מפני עיר שלימה הנה אחר עבודת אלילים מזהירה אותו התורה מפני אכילת מאכלות טמאים המטמטמים את הנפש ומביאים לידי דעות זרות העלולות להכחיד מישראל קהילות שלימות.

אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה את הגמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה גרה המה ופרסה לא הפריסו טמאים הם לכם, ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו (פרק י"ד פסוקים ז'-ח')

למה בפרשת שמיני כתוב גמל שפן ארנבת חזיר וכאן הסדר גמל ארנבת שפן חזיר?

וביאר בספר טעמא דקרא על פי המדרש סוף פרשת שמיני שזה מכוון כנגד ד' מלכיות גמל הוא בבל ושפן זה פרס וארנבת זה יון וחזיר זה אדום (עיין שם טעם על כל א למה נקרא כן) ואמרו שם משה נתן שלשתן בפסוק א' והרבעית בפסוק אחר (פירוש במשנה תורה) ר' יוחנן אמר מפני ששקולה כשלשתן ורש לקיש אמר יתירה משלשתן עיין שם ואם כן הפסוק כאן במשנה תורה לא בא לספר מהסדר שמלכו רק מכם וגבורתם ולומר שהאחרונה שקולה כשלשתן או יתירה מהן ולהכי חשיב להו על סדר כחן וחזקן והנה מלכות בבל היה ע' שנה ואחר כך בטלה ומלכות יון ק"ג